

Ordklasser Inndelingen

ORDKLASSEINNDELINGEN

- Hvorfor lære om ordklasser?
 - Viktig del av den grammatiske språkbeskrivelsen
 - Forstå bøyningsmåter skrive korrekt
 - Innsikt i hvordan norsk skiller seg fra andre språk
- Krav
 - Ha generell oversikt over ordklassene
 - Vite på hvilket grunnlag ordene deles inn
 - Kjenne til typiske ord i hver klasse
 - Vite forskjell på tradisjonell og ny ordklasseinndeling

- Hvorfor lære ordklasseterminologi?
- Klare å slå opp i ordbøker og forstå hva som står der
- Forholde seg til normerte regler
- Forstå noe om språkets byggesteiner

- Ordbokseksempler fra *Norsk-engelsk ordbok* (W.A.Kirkeby, Kunnskapsforlaget)
- 1. **Føre** *subst* road conditions
- 2. **Føre** *vt* carry, transport
- 3. **Føre** *adv* before

ORDKLASSEINNDELINGEN

- har gått gjennom en tydelig utvikling i det siste tiåret.
- Gamle ordklasser:
- *Verb, substantiv, adjektiv, preposisjon, adverb, konjunksjon, interjeksjon, tallord*

Standardgrammatikken

Norsk referansegrammatikk (NRG)

- opererer med disse ti ordklassene:
- substantiv, adjektiv, verb, pronomen, adverb, preposisjon, konjunksjon, subjunksjon og interjeksjon +
- determinativ (omfatter tidligere artikler og deler av tidl. pronomen)

Gradvis forandring

- 1997: Norsk referansegrammatikk (Faarlund ofl)
- 2005: Grammatiske termer til bruk i skoleverket (Utdanningsdirektoratet + Språkrådet)

Hvorfor forandringen?

- Fordi grunnlag for den gamle inndelingen lå i andre språk og dermed ikke passet så bra for norsk språkstruktur.
- ADVERB – denne gruppen inneholdt tidligere veldig forskjellige adverbtyper
- x etter å ha overført noen adverb til andre, mer passende ordklaser, er adverb blitt en mer homogen gruppe.

- *Opp-oppe, inn-inne* er nå klassifisert som preposisjoner (på syntaktisk grunnlag)
- Tidligere relativpronomen *som* er nå kvalifisert som subjunksjon

Tallord:

- *fem* → determinativer
- *femmer* → substantiv
- *femte* → adjektiv

- Ordenstallene (første, andre, tredje osv.) regnes som adjektiv, fordi de syntaktisk oppfører seg som adjektiv:

INDELINGSKRITERIER

- 1. leksikalsk: åpne X lukkede klasser
- Åpne: verb, substantiv, adjektiv, adverb, interjeksjoner
- De andre klassene er så godt som lukket ved at det er svært sjelden at gamle ord faller bort eller nye tas inn.

- Åpne ordklasser
 - Produktiv - ny ord dukker opp f.eks verb: *google*, *surfe*, *maile*, substantiv: *tekstmelding*, adjektiv: *kult*
 - Først og fremst **innholdsord** som viser til "ting" i verden
- Lukkede ordklasser
 - Ikke produktiv
 - Først og fremst **grammatiske ord** som angir forholdet mellom innholdsordene: preposisjoner

2. semantisk (og syntaktisk):

- innholdsord X funksjonsord

Innholdsord

- viser til til noe utenfor språket og har et eget, selvstendig betydningsinnhold
- F.eks. et bord, en kamerat, en klode

Funksjonsord

- har grammatiske funksjoner
- (paralleller – bøyingsmorfemer, grammatiske morfemer)

- Det er ingen skarp grense mellom innholdsord og funksjonsord.
- Enkelte ordklasser rommer ord av begge typer.
- Verb: de fleste er innholdsord (skrive, snakke), men hjelpeverbene er funksjonsord (ha, bli).

Adverb:

- fort, hjemme, lenge – innholdsord
- derfor, ikke, også – funksjonsord

3. Morfologisk kriterium

- Med bøyning X uten bøyning
- +Verb, substantiv, adjektiv (rose, flekkete, moderne), pronomener (seg, man), determinativer (hans, deres, samme, begge), adverb (obs! Men mange bøyes ikke)
- -preposisjoner, konjunksjoner, subjunksjoner, interjeksjoner

Nye grammatiske termer: subjunksjon

- Innleder leddsetninger
- Består av
 - Tidligere underordnende konjunksjoner (*at, fordi*)
 - Infinitivsmerket *å*
 - *Som og enn* når de innleder leddsetninger

Nye grammatiske termer: pronomen

- Pronomen kan erstatte en substantivfrase i en setning
- Fem typer:
 - Personlig pronomen (*jeg*)
 - Resiprokt eller gjensidig pronomen (*hverandre*)
 - Refleksivt pronomen (*seg*)
 - Spørrepronomen (*hva*)
 - Ubestemt pronomen (*man, en*)
- Andre tradisjonelle pronomener har blitt determinativer (*min, denne*) eller subjunksjoner (*som, enn*)

Nye grammatiske termer: determinativ

- Bestemmer hva substantivet refererer til
- Tre typer:
 - Eiendomsord (possessiv):
 - tidligere eiendomspronomen (*min, vår*)
 - Pekeord (demonstrativ):
 - tidligere påpekende pronomen (*denne, det*)
 - Mengdeord (kvantorer):
 - tidligere artikler (*en/ei/et*)
 - tidligere grunntall (*en, to tre*)
 - tidligere ubestemt pronomen (*ingen, alle, hver*)

Bindeord:

- k o n j u n k s j o n e r
- s u b j u n k s j o n e r

k o n j u n k s j o n e r

- K. er ord som sideordner elementene de binder til hverandre.
- Og, både – og, så vel – som, eller, enten – eller, verken – eller, men, for, så

s u b j u n k s j o n e r

- S. brukes først og fremst som innledeord i leddsetninger
- De grupperes etter hva slags leddsetninger de innleder.
- At, om, mens, fordi, hvis, som, infinitivsmerket å (som var tidligere en selvstendig ordklasse)